

Evropská ženská lobby Lobby europeen des femmes

Rodičovská péče o děti a politika zaměstnanosti

„Kolize nebo komplementarita?“

Evropská ministerská konference

Praha, 5. - 6. února 2009

Therese Murphy, viceprezidentka Evropské ženské lobby

Znovuvyjednání genderových vztahů – Uvedení péče do politického programu

Jménem Evropské ženské lobby (EWL) bych ráda poděkovala českému předsednictví za pozvání k diskusi u kulatého stolu s kolegy z NGO a k prezentaci ministerské konference o péči o děti a politice zaměstnanosti.

Evropská ženská lobby byla založena v roce 1990 a je to nevládní organizace, která spojuje ženské organizace z 27 členských států včetně České ženské lobby a třech přistupujících zemí (Chorvatska, Turecka a dřívější jugoslávské Makedonské republiky) společně s 20 celoevropskými organizacemi. Naším cílem je pracovat společně na dosažení rovnosti mezi ženami a muži a omezit veškeré formy diskriminace vůči ženám, zajistit respektování lidských práv žen, vymýtit mužské násilí vůči ženám a zajistit, aby rovnost žen byla brána v potaz ve všech politikách Evropské unie.

Název konference sám o sobě vyzývá k reflexi nad **klíčovými otázkami** péče.

Otázka je kladena tak, zda existuje konflikt mezi rodičovskou péčí o dítě na straně jedné a politikou zaměstnanosti na straně druhé - zda jsou v konfliktu, nebo zda se vzájemně doplňují. Na tuto otázku nelze odpovědět jednorozměrným způsobem, protože odpověď vyžaduje rozložení konceptů, které vyžadují další vyjasnění. Péče o druhé a přijímání péče v různých stádiích našich životů jsou **především** jedny z hlavních emočních zkušeností naší sdílené humanity. Péče je princip **solidarity** mezi ženami a muži i mezi generacemi.

Jako ženská organizace si uvědomujeme, že je nutné vyjasnit naši **pozici** s ohledem na **rodinu**. Historicky byly feministky obviňovány z ignorace rodiny tím, že soustředují se na práva žen a nepřímo na poškozování rodinného života. Nic nemůže být vzdálenější pravdě. Feministky vytvářejí rodiny a pečují o ně. Zároveň jsou velmi citlivé na skutečnost, že rodina není vždy jednotkou rovných partnerů, ve které jsou všichni členové na stejné úrovni. Nejenže jsou nerovné mocenské vztahy mezi ženami a muži v rámci rodinných struktur neodmyslitelné, ale existují mnohé formy rodin, jejichž diverzitu je třeba uznat a připustit ve veřejné politice i debatě. Tedy koncept generické rodinné politiky vyžaduje odlišné a komplexní opatření a směrnice, které zajistí, že do tohoto konceptu budou zahrnuty veškeré rodiny v rámci celé diverzity.

Evropská ženská lobby Lobby europeen des femmes

Feministky především usilují o **skutečnou výslednou rovnost mezi ženami a muži** a jsou si vědomy toho, že tato záležitost vyžaduje prozkoumání interakce mezi privátní (rodinnou) a veřejnou sférou (ve které se nachází trh práce). Spojení mezi genderovým rozdělením úkolů v domácnosti a zapojením žen do trhu práce i jiných oblastí veřejného života vyvolává otázky ohledně genderových vztahů a nezbytnosti znovu vyjednat implicitní genderovou dohodu, která tyto vztahy řídí ve všech oblastech života včetně privátní sféry.

Ženy mají kariéru, práci a profesionální odpovědnost a zároveň nadále zůstávají z velké části odpovědné za své děti, domácí práce a péči o závislé členy rodiny. Potřebujeme si tedy položit otázku: **Kdo** pečuje? (*pozn. překladatele: zde může být přeloženo i jako „Komu na tom záleží?“, není z kontextu jasné, který překlad je třeba použít*).

Otázky sladění osobního a profesionálního života a demografických výzev nejsou výhradně otázkami pro ženy, ale pro společnost jako celek, a to zahrnuje i muže. Muži musí uznat a vzít zcela na vědomí, že dopad pečovatelské práce v současné době primárně nerovnoměrným způsobem dopadá především na ženy. Politické akce v oblasti pečovatelských služeb, sociálních výhod, rodinného práva a zaměstnání musí mít jako hlavní cíl stanovení dosažení rovnosti mezi ženami a muži, v domácnosti, zaměstnání a v zejména ve veřejné správě.

Obdobně se **služby a politika péče o děti** nesmí soustřeďovat pouze na pracující rodiče. Výhody pro děti, které se socializují se svými vrstevníky v raných letech života, prokazují, že se učí **životním dovednostem** a že tedy poskytování péče o děti by mělo být považováno za **investici** do budoucnosti, a ne výhradně jako prostředek pro umožnění práce rodičům.

Aby ženy mohly mít v životě skutečnou možnost volby, zda chtějí zůstat doma a pečovat o své děti, nebo vstoupit na trh práce, existují **podmínky**. Ty je třeba považovat za **předpoklady** pro to, aby ženy mohly mít stejné příležitosti jako jejich mužské protějšky. Jsou to:

- Rovnější sdílení odpovědností péče společně s muži.
- Lepší legislativa ohledně mateřství, otcovství a rodičovské dovolené.
- Dostatečné poskytování veřejně financovaných, dostupných a kvalitních pečovatelských služeb, které berou v potaz potřeby a lidská práva těch, kterým je péče poskytována, včetně handicapovaných žen a mužů.

V roce 2006 kampaň Evropské ženské lobby „Who Cares?“ („Kdo pečuje/Komu na tom záleží“) zdůraznila potřebu akcí v mnohých oblastech a zaměřila se na národní a evropské politické činitele a zainteresované strany. Doporučení tehdy zdůrazněná jsou i dnes velmi urgentní a relevantní a zahrnují:

Poskytování **dostupných, přijatelných a vysoce kvalitních** pečovatelských služeb:

- **Obnovení závazku pro dosažení barcelonských cílů ohledně péče o děti** – k tomuto závazku se nelze otočit zády V tomto ohledu Evropská ženská lobby vyžaduje a očekává potvrzení tohoto závazku.

Evropská ženská lobby Lobby européen des femmes

- **Zaručit udržitelné veřejné financování kvalitních pečovatelských služeb pro všechny děti** – nejenom pro děti, jejichž rodiče pracují – stejně jako pro ženy a muže s tradičními potřebami podpory.
- **Náklady – musí být dostupné pro všechny ženy a muže** v situacích, kdy je vyžadován finanční příspěvek a v situacích znevýhodněných rodin (jeden rodič). Členské státy musí poskytovat finanční podporu.

Posílit legislativu EU ve vztahu k:

- **Směrnici o mateřství¹**: zaručit všem ženám, které v nedávné době porodily nebo kojí **24 týdnů plně hrazené** mateřské dovolené a **zaručit šestitýdenní obligatorní dovolenou**, v současnosti uvedenou v návrhu úpravy směrnice č. 1992 bez ohledu na to, zda se ženy kvalifikují z hlediska způsobilosti. Je třeba zdůraznit, že **povaha pracovních smluv** zejména s ohledem na ženy (částečný úvazek, pružná pracovní doba) **mnohé ženy vylučuje ze způsobilostních kritérií** pro využívání ustanovení plné mateřské dovolené, a tedy třeba zaručit minimální obligatorní období mateřské dovolené. Chránit ženy až v délce **jednoho roku před propuštěním při návratu** do práce po mateřské dovolené.
- **Rodičovská dovolená²**: odstranit veškeré překážky, které zabraňují mužům vybrat si rodičovskou dovolenou, garantováním nepřevoditelných období dovolené mezi rodiči včetně párů stejného pohlaví a de facto rodičů. Zaručit plnou mzdu během rodičovské dovolené a ochranu před propuštěním až v délce jednoho roku po návratu zpět do práce.
- **Otcovská dovolená³**: zaručit jeden měsíc placené dovolené při narození nebo adopci pro všechny otce a partnery v párech stejného pohlaví ve všech zemích EU. Evropská ženská lobby navrhuje, aby došlo k přidání klauzule o otcovské dovolené do chystané obnovené Směrnice o rodičovské dovolené, kterou v současnosti projednávají sociální partneři (Social Partners).
- **Pracovníci na volné noze (OSVČ) a pomáhající druhově/životní partneři⁴**: zaručit sociální ochranu pomáhajících druhů/životních partnerů a pracovníků na volné noze (OSVČ) a zlepšit jejich přístup k mateřské, rodičovské a otcovské dovolené.

Ostatní opatření musí zahrnovat:

Zajištění rovnosti mezi **všemi ženami**, která bude zaručovat, že všechny ženy mají stejná práva a že je umožněna jejich svobodná volba.

Přistěhovalecké ženy, které z důvodů neuznání svých kvalifikací získaných ve třetích zemích společně s nedostatkem dostupné, přístupné a kvalitní péče o děti jiné závislé služby péče plní mezery v privátních

¹ Viz návrh Evropské ženské lobby pro dodatky k návrhu Evropské komise na směrnici Evropského parlamentu a Rady upravující směrnici Rady č. 92/85/ES — leden 2009

² Platforma Evropské sociální NGO (sociální platforma) „Společná pozice k dodatkům ohledně revize směrnice Rady č. 96/34/ES z 3. června 1996 ohledně Rámcové dohody o rodičovské dovolené“, 19. ledna 2009

³ Taktéž, viz návrh v dokumentu Sociální platformy „návrh nové klauzule 3 ohledně otcovské dovolené“

⁴ Viz Návrhy pro dodatky od Evropské ženské lobby ve vztahu k návrhu směrnice o aplikaci principu rovného jednání mezi ženami a muži pro osoby samostatně činné a rušící směrnici 86/613/EHS

Evropská ženská lobby Lobby europeen des femmes

domovech bez možnosti zapojit se do formálního trhu práce a bez přístupu k právům a výhodám sociální ochrany.

- **Osamělí rodiče**, většinou ženy, jsou omezeny ve volnosti výběru a v jejich rovnosti příležitostí plně se podílet na trhu práce, je-li to jejich volba, bez dítěte a bez struktur a politiky péče o závislou rodinu.
- Z důvodu podcenění a nerovného sdílení otázky péče se tato odráží i v **rozvodových zákonech**, kdy i dopad na ženy je v těchto situacích mnohem větší.
- **Ženy**, které se rozhodnout zůstat **doma**, jsou stejně tak penalizovány z důvodů kontinuálního modelu (mužský životní cyklus) pracovního života, v jehož rámci jsou práva na penzi a jiné výhody sociální ochrany modelovány na základě nepřerušného profesního záznamu, který jenom omezeně odráží realitu života mnohých žen a vede k feminizaci chudoby zejména ve starším věku.

Tyto otázky jsou pro stávající genderové vztahy neodmyslitelné a je třeba je znovu projednat, neboť ženy a muži překračují tradiční hranice sfér privátního a veřejného života. **Barcelonské cíle péče o děti** jsou pro restrukturalizaci genderové dohody naprosto podstatné.

Evropská ženská lobby se těší na práci se stávající a budoucí předsednickou zemí EU při udržování a umístění těchto otázek stále výše v evropském politickém programu.